

ACTA

KERESZTÉNY KULTÚRA ÉS KATOLIKUS EGYETEM

Beszéd a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai és Bionikai Kar 20 éves fennállása alkalmából (2018. augusztus 30.)

ERDŐ Péter

1. Az Informatikai Kar születése

20 évvel ezelőtt, 1998. július 1-én alapította meg a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Karát. A lépést hosszas tervezés előzte meg. Roska Tamás professzor úrral már évekkorábban szakemberek csoportja készítette elő a kar tervét. Amikor 1998 márciusában átvetttem az egyetem rektori feladatait, úgy láttuk, elérkezett az idő a kar alapításához. A Püspöki Konferencia intézkedése után először a műszaki informatika szakot kellett akkreditáltatni. Ez 2000-ben sikerült. Magát a kart 2001-ben akkreditálták, 2002 áprilisában pedig a doktori kar is akkreditálásra került. A graduális oktatás a karon 2001 szeptemberében indult. Nem volt tehát könnyű a születés. De nem volt könnyű mindenki számára belátni azt sem, hogy miért van szükség a Katolikus Egyetemen belül ilyen szintű természettudományos képzésre. Az egyetem előkészítése idején, az 1990-es évek elején Louvain-la-Neuve-ben jártunk. Találkoztunk Lámfalussy Sándor professzor úrral is. Első reagálása törekvésünkre ez volt: visszatért a szabadság, szükség van jó, katolikus gimnáziumokra. De minek nektek egyetem? Mi pedig ugyanolyan lelkesedéssel magyaráztuk tovább, hogy a hit és a teológia kiszorult a tudomány világából és ezért meg kell teremteni a párbeszéd új fórumait. Mert lehetetlen az, hogy hosszú távon biztosítsuk a tudást keresztény szellemben, de azután a végső szintézis megteremtése valamilyen más világnézet kiváltsága legyen. Ezért hát éppen a természettudományok területén szükséges, hogy a világról alkotott képünk nyitott legyen Isten hívó elfogadása felé.

2. Kereszténység az európai kultúrában

Ezzel elérkeztünk egy alapvető problémához. Milyen szerepe lehet a kereszténységnek európai kultúránkban és társadalmunkban?

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy Európában többnyire formálisan is el vannak választva az államok az egyházaktól és a vallásoktól. Amikor azonban konkrét kérdésekben való törvényhozásról van szó, megnő az igény arra, hogy valamilyen kritériumot találjunk, valamilyen erkölcsi alapelvet, egy olyan értéket, amelyet jogilag védelmezni lehet. Igaz, hogy az európai államok általában nem felekezeti, nem vallási államok, de ugyanígy igaz az is, hogy az állam egy bizonyos jogi struktúrát jelent, sőt talán a társadalom jogi kifejezésének is tekinthető. Ez legalábbis azokra az országokra érvényes, amelyek valódi és nem csupán névleges szuverenitással rendelkeznek. A nem szuverén országokban ugyanis lehetséges, hogy a jog egy másik társadalom szerkezetét, igényeit tükrözi. A társadalom viszont elválaszthatatlan a kultúrától. Természetesen a kultúrának is többféle meghatározása lehetséges. A II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et spes* kezdetű pasztorális rendelkezésében egyfajta meghatározást kínál, amikor pontosítja azokat a jelentéseket, amelyekben a kultúra szót a használja.

„A kultúra általános elnevezésével – írja a konstitúció 53. pontja – mindazokat az eszközöket jelöljük, amelyekkel az ember sokrétű lelki és fizikai adottságait megnevesíti és kibontja; amelyekkel hatalma alá igyekszik vonni magát a kozmoszt a tudás és a munka segítségével, emberibbé teszi a társadalmi életet mind a családban, mind az egész polgári társadalomban a szokások és az intézmények fejlődése révén; végül, az idők múlásával műveiben kifejezi, közli és megőrzi a nagy tapasztalatokat és szellemi törekvéseket, hogy azok sokak, sőt az egész emberi nem haladására szolgáljanak. Ezért a kultúrának szükségképpen van történelmi és társadalmi vonatkozása.”

Ennek a meghatározásnak az alapján lehetségesnek tűnik úgy felfogni a kultúrát, mint olyan tényezőt, amely az emberi közösség egységét és így mélyebb értelemben a közösség rendjét garantálja és megvalósítja. Ha az urbanisztikai szerkezet, az építészet, a művészet, a zene, a konyhaművészet, az ünnepek, az emberi élet nagy pillanatainak, így a születésnek, egy emberpár közös élete kezdetének – melyet ma is minden eltérő értelmezés ellenére házasságnak merünk nevezni – vagy az emberi halálnak a méltó és ünnepélyes átélése, szerves egységet alkotnak, akkor joggal beszélhetünk kultúráról. Minden kultúra középpontjában rendező elvként ott találunk egy világképet, egy erre épülő világnézetet, mely általában éppenséggel valamely vallás. Európa tele van keresztény templomokkal. Az év és a hét ritmusa a keresztény szemléletet és a keresztény liturgiát tükrözi. A falvainkban és a városainkban jelen vannak a keresztény művészet emlékei. Nem csupán az ilyen képeken és szobrokon szereplő jelenetek és személyek származnak a Szentírásból, de gyakran ezeknek a műveknek a történelmi összefüggése és gyakorlati funkciója is a katolikus vallásosság megnyilvánulása. Nem csak a templomok fejezik ki a vallásos életet, hanem gyakran a köztéri szobrok és oszlopok is, amelyeket azért emeltek, hogy egy fogadalmat teljesítsenek, vagy a közösség háláját fejezzék ki Istennek azért, hogy megszabadultak egy járványtól vagy más veszedelemtől. Mindez semmiképp sem jelenthet nosztalgikus vágyakozást egy olyan vallás iránt, amelyben már nem hiszünk, nem lehet ok arra, hogy ún. „kulturális katolicizmust” kínáljunk fel a társadalomnak, vagyis a katolikus vallás olyan haszonelvű megközelítését, mely a vallást csak azért tartja szükségesnek, hogy kulturálisan megerősítse a társadalmat. A valódi személyes hit nélkül a vallás pusztán kulturális formája még azt a szerepet sem képes betölteni, amelyet társadalmi-politikai okból tulajdonítanak neki.

A katolikus meggyőződés szerint, de egészséges filozófiai megfontolások alapján is elmondhatjuk, hogy az értékek nem alkotnak külön szektort, mely a valóság többi részétől el volna szigetelve. Az érték ugyanis olyan minőség, mely mindig valamilyen relációt, mindig valamilyen viszonyt jelöl. Egy dolog kereskedelmi értéke egy bizonyos pénzüsszeggel fejezhető ki. Más dolgokról azt mondhatjuk, hogy azért van értékük, mert egy személy egészségének javára válnak, vagy kényelmét, gyönyörűségét, jólétét szolgálják egy vagy több embernek. Mindig valamilyen relációról van szó. Az ember társadalmi viselkedésének tipikus értékei azokra a hatásokra vonatkoznak, melyeket az emberi cselekvések gyakorolnak a közösség életére a jelenben vagy a jövőben. Egyesek azt mondják, hogy a történelem főszereplőinek bizonyos tetteit majd a történelem fogja megítélni, az emberiség történelmének ítélőszéke előtt lesznek elbírálhatók. De mennyit ér az egész emberiség? Mennyit ér az egész történelem? Van értelme, van értéke? Ha az univerzumon kívül nincs más valóság, hogyan tekinthetjük értékesnek ezt az univerzumot? Pusztán úgy, hogy az emberhez viszonyítjuk? Az emberiség az univerzumon belül helyezkedik el. Hogyan térhetünk ki egy térben és időben magára hagyott, magányos emberiség szomorú víziója elől? Ennek a félelemnek vagy szomorúságnak az alapján érthetjük meg azt az olykor lelkes, szinte fanatikus vagy kétségbeesett keresést, mely kapcsolatba akar lépni más, földön kívüli kultúrákkal, más értelmes lényekkel.

A Biblia elbeszélése szerint az egész világ és maga az ember is Isten teremtménye. Annak a másik valóságnak a léte, amely meghaladja az univerzumot, értéket és értelmet ad minden teremtménynek. Az egyéni és közösségi emberi létezés küldetés jelleget kap, fontos feladatként jelenik meg.

Ezért amikor értékekről szólnak, nem teljesen elvont és a létező valóságoktól elkülönült minőségekről beszélünk. Az olyan értékek, amelyek hermetikusan el lennének szigetelve egymástól és a valóság többi részétől, nem vívhatnák ki megbecsülésünket, hiszen éppen az alapjuk hiányozna. Amikor Max Weber a XX. század elején azt írta, hogy az olyan értékek, mint a jó, az igaz, a szép és a szent semmilyen kapcsolatban sincsenek egymással, úgy tűnik, hogy a kérdés felszínén maradt, és figyelmen kívül hagyta az értékek lényegét, vagyis azt, hogy azok egy reláció hordozói és kifejezői. Manapság úgy beszélnek értékekről, hogy nem jelöljük meg alapjukat, nem utalunk arra a végső, transzcendens valóságra, amely egyedül értékessé teheti az összes többi valóságokat, nem lehet elegendő ahhoz, hogy optimizmust adjunk az egyénnek és kohéziót, összetartást a társadalomnak. És főként – eltekintve a pszichológiai és társadalmi funkciójuktól – az igazi értékek feltételezik, hogy az egész univerzumnak van valamiféle értéke, és így feltételezik az isteni valóságot. Ebben az értelemben az értékek Európája is feltételez egy világnézetet, egy vallást, vagy több vallást, egy bizonyos – kifejezett vagy bennfoglalt – istenismeretet.

Katolikus hitünk túlmegy Isten és a teremtés létének felismerésén, és úgy szemléli a világot, mint megváltott világot, amelyben már működnek Isten országának erői. Az ember hivatása az üdvösség és az a boldogság, amelyben az emberi természet Krisztus személyében máris részesült.

3. Informatikai Kar egy katolikus egyetemen

Szent II. János Pál pápa az *Ex corde ecclesiae* kezdetű apostoli rendelkezésében emlékeztetett arra a szerepre, amit ebben a szolgálatban a katolikus egyetemeknek be lehet és be kell tölteniük. Ezekben az egyetemeken a kutatás szükségképpen azt is célul tűzi ki maga elé, hogy integrálja ismereteinket; dialógust valósítson meg a hit és az ész között; ismereteinket etikai érzékenységgel és teológiai perspektívával párosítsa.

Úgy tűnik ugyanis, hogy a legnagyobb akadály, mely a világ és az ember problémáinak szintetikus látását gátolja, ma éppenséggel a gondolkodás felületessége, a hallgatóságos lemondás arról a lehetőségről, hogy megismerjük az igazságot, hogy objektív igazságokat ragadjunk meg. Úgy tűnik, hogy egy bizonyos gyenge gondolkodás, mely gyakran a gyökeres szubjektivizmus jellegét ölti, kétségbe vonja magát az embernek azt a képességét is, hogy bármilyen valóságról objektív értékű ismeretet szerezzon. És a világról való szükséges ismeretek nélkül hogyan képes az emberi közösség sikerrel küzdeni és dolgozni a saját túléléséért? A vallás komoly tanulmányozása erősíti az összes többi tanulmányok szintetikus értékét, és valóban hasznossá teszi azokat a gyakorlat számára, pontosabban szólva az élet számára.

Ezért különösen fontos ennek a karnak a szerepe katolikus egyetemünk és az egész magyar társadalom számára. Ezen belül lényeges az is, hogy ez a kar oktatói és kutatói feladatait a lehető legmagasabb szinten lássa el, élve a nemzetközi együttműködés lehetőségeivel és válaszolva a maga területén a tudomány és a technika nyitott kérdéseire, amelyek az egész emberiség javát érintik. Bízunk benne, hogy egész katolikus társadalmunk, egyházunk és hazánk hatékony támogatásával ez a fakultás élni és virágozni fog. Isten áldja az érett ifjúvá serdült Informatikai Kart! Isten áldja a Katolikus Egyetemet!